

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R. P. Thomæ Comptoni Carleton, Cantabrigiensis,
Societatis Jesu, In Collegio Anglicano Leodiensi Sacrae
Theologiae Professoris, Cursus Philosophicus Unversus**

Carleton, Thomas Compton

Antverpiæ, M.DC.XCVII.

Disput. X. De Qualitate, & reliquis Prædicamentis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95656](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95656)

ta inter alias definitiones hanc tradit, quæ omnium videtur optima & clarissima, *Quantitas*, inquit, *diffinita est illa quæ habet partes extra partes termino com-*

muni non copulatas. Quæ definitio ita clara est, ut declaratione non indigeat.

DISPUTATIO X.

De Qualitates, & reliquis Prædicamentis.

SECTIO PRIMA.

Declarantur ea quæ spectant ad notitiam Qualitatis.

I. Qualitas variis modis sumitur.

Describitur qualitas ab Aristotele.

II. Quædam Qualitatis definitio.

III. Prima dividitur qualitas in habitum & dispositionem.

IV. Secunda qualitas dividitur in potentiam & impotentiam.

Qualitas variè sumitur: primò latissimè, pro omni eo scilicet, quod alteri advenit per modum formæ, sive quid substantiale sit, sive accidentale: sic differentia substantialis dici solet prædicari in *quale quid*. Secundò, sed minùs etiam propriè sumitur Qualitas pro omnibus accidentibus, ut cum dicimus accidens prædicari simpliciter in *quale*. Tertiò, prout constituit hoc prædicamentum, cuius natura, quia ignota, definitur vel describitur ab Aristotele his solum verbis, *Qualitas est quæ quales esse dicimur, & per quam respondemus ad questionem qualis res sit*. Quæ definitio, licet nonnullis recentioribus non placeat, ipsi tamen nihilo meliores, imò quasdam multò peiores statuunt, quarum proinde relatione supersedeo.

Omissis ergo aliorum definitionibus Qualitatis, quas singulifere singulas assignant, sic mihi non incongruè definiri posse videtur: *Qualitas est accidentis absolutum, à quantitate distinctum, bene vel malè afficiens subiectum*. Hæc definitio omnes & solas qualitates complectitur, & ulterius Qualitatis naturam explicat. Per particulam *absolutam*, Qualitas distinguitur à Relatione, & aliis accidentibus modalibus: particulæ sequentes eam distinguunt à Quantitate: ultimarum demum particulæ effectum formalem Qualitatis declarant: nulla enim omninò est qualitas, sive materialis, sive spiritualis, quin vel boni aliquid, ut ornatum, potentiam &c. vel mali, aliquid scilicet disconveniens subiecto afferat, ut est calor aquæ, dolor animalis, &c. In hoc ergo aliis præferenda mihi videtur hæc nostra definitio, quòd quædam ex illis definitionibus licet qualitatem ab accidentibus aliis distinguant, illius tamen naturam non declarant. Quæ de crura, hæc secundum omnes censetur mala definitio hominis, *Homo est corpus, aut vivens rationale*, licet omni & soli homini conveniat.

Qualitatem in quatuor species dividit Aristoteles: prima est *habitus & dispositio*: *Habitus* est qualitas difficilè mobilis à subiecto, & jam quasi versa in naturam, ut habitus vitiosus, cum scilicet quis diu affectus est alicui vitio, quod proinde à se remove, nisi magno conatu ac studio non potest. *Dispositio* è contrà est qualitas facilè mobilis, ut calor. Hic tamen cum Aristotele notandum, si dispositio alio modo sumatur, seu latè, nempe ut significat omne id, quod quovis modo disponit subiectum, sic omnem habitum esse etiam *Dispositionem*, non tamen si propriè sumatur *Dispositio*, ut significat Qualitatem facilè mobilem.

Secunda species Qualitatis est *Potentia & Impotentia* ad aliquid agendum. Per *potentiam* intelligitur quæcunque Qualitas insita à natura ad agendum, ut intellectus, voluntas, &c. Per *impotentiam* verò intelligunt quidam qualitatem insitam ad resistendum: alij virtutem remissam ac debilem ad agendum, non

tamen meram negationem potentia.

Tertia species est *Passio & Passibilis qualitas*: *Passio* juxta Aristotelem, ut hic sumitur, est qualitas citò transiens à subiecto, orta ex perturbatione aliqua subita, ut rubor ex verecundiâ, quæ est quidam timor conviti, & pallor ex metu, qui est timor imminentis mali. *Passibiles qualitates* sunt similes prioribus, permanentes tamen: unde si ille ipse rubor, qui nunc ex verecundiâ provenit, permaneret, seu oriretur ex complexione naturali diceretur, non *passio* sed *passibilis qualitas*. *Passibiles* ergo qualitates simpliciter tribuunt denominationem, non *passiones*: unde non dicitur quis iracundus ob unum vel alterum actum iræ, nec simpliciter rubeus, quòd subinde erubescat.

Quarta species Qualitatis est *forma* seu *figura*, ut finitas, & rotunditas: ubi ponit differentiam Aristoteles inter *quadrangulum*, & *quadratum*, quod illud habeat quatuor angulos inæquales, hoc quatuor æquales. Alij, & non malè, dividunt qualitatem in naturalem & supernaturalem, vitalem & non vitalem. Sed de his satis.

SECTIO II.

De Contrarietate Qualitatum inter se.

Uas hic statuit Aristoteles proprietates Qualitatis: prima est habere contrarium, ut calor habet frigus, albedo nigredinem, & è contrà: quod Quantitati, nec substantiæ formaliter, sed solum rationaliter convenit, quatenus scilicet sunt susceptiva contrariarum qualitatum. Siquis tamen dicere vellet, formas aliquas substantiales, ut aquæ & ignis animæ & formæ cadavericæ, sibi esse contrarias, non facile convinceretur. Certè peculiarem habent oppositionem, nec merè se invicem expellunt ob incapacitatem subiecti, sicut in plerisque aliis formis substantialibus contingit: si enim Deus in hac incapacitate subiecti dispensare vellet, adhuc existimo opus esse novâ dispensatione ut forma ignis & aquæ subiectum idem simul informet, ob peculiarem earum repugnantiam. Deinde, maximè distant sub eodem genere, quæ est definitio contrariorum.

Hæc tamen proprietas in omnibus qualitatibus non reperitur, lumen enim contrarium non habet, sicut nec potentia animæ, si ab animâ distinguantur, nec colores medij, viriditas rubedo, &c. si strictè & rigorosè loquamur: si quam tamen habeant contrarietatem, in tantum habent, in quantum magis vel minùs participant de extremis, albedine scilicet & nigredine; contraria enim, ut dixi, juxta Aristotelem, illa tantum sunt, quæ sub eodem genere maximè distant, & ab eodem mutuo se subiecto expellunt.

Secunda proprietas Qualitatis, per quem etiam differt à Quantitate, & substantia, est, quòd suscipiat magis & minùs, non quidem Logicè, ut aiunt, seu Metaphysicè, & essentialiter (*essentia enim consistunt in indivisibili*) sicque essentialiter loquendo, tam primus gradus caloris est calor quam octavus, sed physicè & secundum intentionem: sic unus paries est magis

Tertia dicta sit est in Passione, & Passibilis qualitate.

Robur ex verecundiâ, & pallor ex metu, quid diceretur.

Quarta species qualitas est forma, seu figura.

I. Prima qualitas proprietas juxta Aristotelem est habere contrarium.

Non videtur impossibile formas aliquas substantiales sibi esse contrarias.

II. Multæ qualitates, ut lux, potentia animæ, &c. non habent contrarium.

Quæ sunt contraria.

III. Secunda proprietas est suscipere magis & minùs.

magis albus quam alius, una aeris regio magis calida, vel frigida quam alia, &c. Hæc tamen etiam proprietates omnibus qualitatibus non competit, potentia enim vitales dicuntur communiter non suscipere magis vel minus. Licet autem prima substantia dicatur ab Aristotele maxime substantia, hoc tamen solum dicitur ab attributo substans, quod scilicet individua aliis subsistent, non quoad intensiorem.

IV. Dubitant hic aliqui, utrum inter calorem & frigus (idem esse volunt de quibuscunque aliis qualitatibus) sit vera & propria contrarietas, seu peculiaris antipathia, & oppositio circa idem subiectum, an solum se invicem expellant propter incapacitatem subiecti, quo pacto quæcunque duæ formæ substantiales se invicem expellunt.

V. Qui gradus caloris & frigoris statuunt homogeneos, ægre propriam hanc contrarietatem reperiunt, sed in eâ sententiâ totum refundi videtur in limitatam virtutem subiecti, quod capax solum est naturaliter octo graduum in universum caloris & frigoris. Unde, quando subiectum est plenum, si alius gradus inducatur, unus aliquis ex prioribus eadem operâ expellatur necesse est. Sicut si vas aliquod esset capax octo tantum mensurarum aquæ, si nona infundatur, una aliqua ex prioribus effundi debet: perinde tamen est quænam illa sit, sicut in gradibus etiam caloris non refert quis sit qui ad inductionem novi gradus expellitur, modò aliquis expellatur.

VI. In verâ tamen sententiâ, gradus hosce statuente heterogeneos, facile ostenditur propriissima contrarietas inter has qualitates, & quod se invicem expellant ob veram & peculiarem oppositionem quorundam graduum inter se, & non ob meram incapacitatem subiecti; si enim inducto quinto gradu caloris ex. gr. expelleretur gradus aliquis frigoris, merè quia subiectum habere nequit in universum nisi octo gradus, sufficeret quæcunque ex gradibus frigoris expelli, & tamen videmus à quinto illo gradu caloris peti peculiariter quantum gradum frigoris, cæteris illæsis, quod signum est, peculiarem oppositionem; & ut ita dicam, inimicitiam naturalem inter quorundam graduum caloris & quantum frigoris intercedere, quæ non intercedit inter quantum illum gradum caloris & secundum vel tertium frigoris: sicque peculiari modo hi gradus sunt contrarii.

VII. Hinc infero, à fortiori oppositionem contrariam intercedere inter amorem & odium, assensum & dissensum circa idem obiectum; ita enim sibi invicem adversantur ut nec in gradibus, quantumvis remissis,

consistere simul naturaliter in eodem subiecto possint. Hoc autem refundi nequit in incapacitatem subiecti; subiectum enim, quod sustentare potest actum amoris intensum ut octo, seu octo gradus amoris circa aliquod obiectum, posset à fortiori sustentare simul actum amoris & odij circa idem, quorum uterque esset intensus tantum ut unum, nisi peculiaris esset inter eos oppositio.

Circa secundam etiam proprietatem Qualitatis n. secundo relatum, quod scilicet intendi possit & remitti, quo pacto hoc etiam non competat substantiæ, ostensum est in lib. de Generat. disp. decima. nona, numero octavo.

VIII.

SECTIO III.

De reliquis Prædicamentis.

Actio est influxus, seu causalitas, qua agens aliquid producit, seu est via ad terminum. Passio Actio, Passio est ratio formalis per quam effectus causatur, & sustinetur, ac educitur è subiecto: de quibus latius in Physicis disp. quadragesima. Vbi est ratio formalis per quam res habet esse in loco, seu quâ loco affigitur.

Situs non distinguitur ab ubi & figurâ: significat autem modum particularem taliter vel taliter occupandi locum, sedendo scilicet, stando, cubando, &c. & per hoc distinguitur ab ubi, quod hoc solum significat præcisè occupationem illius loci, non tamen modum occupandi, quod scilicet quis sit hac vel illâ ratione locatus.

Quando est duratio cuiusque rei, seu correspondentia ad tempus imaginarium, Habitus videtur denominatio extrinseca à re habitâ, ut esse vestitum, esse armatum; quod idem est ac habere vestes, vel arma. Habitus nonnunquam alio modo sumitur, ut cum dicimus, Habitus & privatio, tunc autem significat formam aliquam accidentalem oppositam privationi.

Hic tandem notandum, non omnia Prædicamenta distingui realiter, imò neque ratione ratiocinatâ semper secundum diversas formalitates, sed aliqua distinguuntur solum penes explicitum & implicitum. Prima pars constat in actione & passione, quæ secundum communem sententiam non distinguuntur realiter. Secunda pars ostenditur in situ & ubi, imò & in actione & passione, quæ non videntur aliter distingui posse, quam penes explicitum & implicitum.

DISPUTATIO XI.

De Prædicamento Relationis.

SECTIO PRIMA.

Nonnulla ad Relationis notitiam præmittuntur.

Aristoteles hic c. de relatione prope finem relativa sic definit: *relativa sunt quorum esse est ad aliquid, seu ad aliquid aliquo modo se habere, sive ut communiter explicant interpretes, relativa sunt, quorum esse est ad aliud, seu respicere aliud, nam ut vicinus d. i. f. i. n. 7. aliquid idem est ac aliud quid.*

Ad Relationem ergo tria requiruntur, fundamentum, terminus, & ratio fundandi. Fundamentum relationis est illud, quod refertur, Terminus id ad quod refertur, Ratio fundandi, quod & fundamentum proximum.

Ecc 4

um;

Nullam in toto cursu philosophico questionem vel fusiùs auctores, vel exactius tractant, quàm de Relatione, ejusque naturam ac proprietates accuratissimè declarant. Quod eo, ut arbitror, consilio faciunt, licet enim Relatio per se res admodum minuta sit, ejus tamen mentio sæpius in rebus naturalibus explicandis recurrit, quæ ut inter se ordinem quandam dicunt, ita per hunc ordinem commodissimè explicantur. Unde quid ordo, quid respectus, seu (quod in re idem est) Relatio sit, perfectum plene habeat necesse est, quilibet rerum naturalium naturam indagandam aggreditur, quam nisi habeat exploratam, ad singulos penè passus hærebit, nec in cæpto opere progredi omnino poterit. Hanc proinde hic explicandam suscipimus.